

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Promptuarium allegoriarum sacrarum praecipua fidei
christianae capita illustrantium: indice quadruplici
instructum post editiones 5 revisum, iam septimo
recusum**

Botsack, Johann

Francofurti ad Moenum, 1678

Articvlvs III.

[urn:nbn:de:bsz:31-142795](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-142795)

ARTICULUS III.

DE MATERIA EC-
CLESIAE.

I. De Apostolis & Martyribus.

ECCLESIAE MEMBRA DÜ-
plicis generis.

1454. *Rece unum ruptum fuit*, Luc. 5. v. 6. *alterum non fuit ruptum*, Joh. 21. v. 6. Ita Deus fagenâ unâ capit homines in hac vita; quorum multi per rete excidunt, non obtemperantes Evangelio; 2. Theff. 1. v. 10. *Alterâ* verò fagenâ salvi & incolumes in litus protrahuntur, verbo obedientes.

UNDECIM APOSTOLI.

1455. Gen. 37. v. 9. *Joseph somnium vidit de undecim stellis honorem ipsi exhibentibus*: Undecim Apostoli notantur, qui fuerunt velut stellæ in mundo, fulgentes luce verbi, unde lux dicuntur, Matth. 5. v. 15. Qui Christi honorem longè latèque disseminarunt.

APOSTOLI DUODECIM.

1456. Comparantur duodecim 1. *Filiis Jacobi*, Gen. 35. v. 22. qui propagarunt ecclesiam: Sic duodecim Apostoli ecclesiam Novi Testamenti congregarunt, voce Evangelii propagarunt.

2. *Duodecim fontibus in Helim*, Exod. 15. v. 27. Tales fontes Apostoli fuerunt, qui cœlestis doctrinæ aquis animas sitientes refecerunt.

3. *Duodecim Præfectis filiorum Israel*, Num. 1.

4. *Duodecim lapidibus pretiosis in veste sacerdotali*, Exod. 39. v. 14.

Ilu 2

5. Duo 2

5. *Duodecim præfectis Salomonis*, quos ille rei cibariæ præfecit, 1. Reg. 4. v. 7. sic cibo spirituali præfecit duodecim Apostolos in novo Testamento, major ille Salomone.

6. *Duodecim margaritis portarum* in cœlesti Jerusaleme, Apoc. 21.

DUODECIM APOSTOLI.

1457. *Duodecim lapides Josua in memoriam transitus Israëliitarum, ex flumine Jordanis erigi voluit*, Jos. 4. v. 5. Hi duodecim Apostolos notare possunt, qui spiritualis nostri transitus per flumen divini judicii testes in omnibus locis, Act. 13. v. 31. constituti sunt.

APOSTOLI A CHRISTO.

1458. Velut Elisæus ab Elia subordinatus, 2. Reg. 2. v. 9. Ita omnes Apostoli à Christo velut cœlesti Elia ordinati ad muneris Apostolici functionem ubivis locorum obeundam.

APOSTOLI SUNT COLUMNÆ
marmoreæ.

1459. *Esth. 1. vers. 5. Arx Susan marmoreis columnis coruscabat, in qua regnabat Ahasverg rex.* Jehova verus ille regum rex est, 1. Tim. 6. v. 16. arcem quoque suam habet, in qua regnat, hoc est, ecclesiam vel montem Sion, Ps. 2. v. 7. quæ marmoreis coruscat columnis; Hæ Apostoli sunt, Gal. 2.

1. *Ob constantem soliditatem*, quæ propria est marmoris; ita Apostoli in adversis perferendis constantissimi, 1. Cor. 4. v. 11. seq. 2. Cor. 6. v. 4. seq.

2. *Ob pulchritudinem*, quæ in marmore. Talis decor quoque est in virtutibus Apostolorum.

3. *Ob*

3. *Ob medicam facultatem*: dicitur marmor conservare aromata pretiosissima: Ita Apostoli quoque aromata divini verbi conservârunt & disseminârunt in omnem terram.

APOSTOLI ELOQUENTES.

1460. Sap. 10. v. 21. *Sapientia linguas infantum facit disertas*: Sapientia Christus, qui discipulorum velut infantum linguas disertissimas fecit, Act. 2. v. 8. Ille enim est, qui os homini dedit, Exod. 4. v. 11. & 12.

APOSTOLI OMNIA RELI-
querunt.

1461. *Nauta, periclitante navi, omnia ejecerunt*, Jon. 1. v. 5. ut levior fieret: Ita Apostoli reliquerunt omnia ob ecclesiæ navem, & ut prædicatio Evangelii tantò facilius propagaretur, quod fieri non potuisset, si ecclesiæ navem bonorum temporalium onere saburraffent, 1. Cor. 9. v. 12. Act. 20. 34. 1. Thess. 3. 8. Ita Andreas retia reliquit & patrem, Matth. 4. v. 22. Petrus omnia, Matth. 19. 27. Nostrum quoq; est omnia relinquere, ita, ut ne cor appendamus divitiis, Ps. 62. 11. sed mundo utamur, non abutamur, 1. Cor. 7. 31. Deinde, si necessitas persecutionis exigat, ipso effectu omnia bona relinquamus, centuplum recipiamus, Luc. 18. 29. 30. Hæc derelictio est vera; ficta est Monachorum paupertas & derelictio, glorientium se omnia derelinquere, cum tamen eis suppetat copia rerum omnium:

Adiurgustia cœnobiorum, & contemplare, quam opiparè vivant; Monachi maximam partem inutilia pondera
terræ.

APOSTOLI CENSENTUR EBRII.

1462. *Ut Anna temulentia nomine suspecta fuit Eli,* 1. Sam. 1. v. 14. Ita *Apostoli* die pentecostes ebrii dicti sunt à Judæis, Act. 2. eadem explicatius, seq.

DISCIPULI EBRII DICUNTUR immeriti.

1463. 1. Sam. 1. v. 14. *Anna filium impetratura, orat in tabernaculo, qua ebría Eli visa fuit, qui ipse convenientiã nimiam in filios ebríus erat.* Impetravit tamen mulier quod petiit à Domino, ipse sacerdos iudicio falsus est: sic irrisores illi, Act. 2. v. 13. discipulos vino plenos esse dicebant, cum ipsi interim ebrii essent, & quasi vomentes errarent, Esa. 19. v. 14. calice furoris Domini, Es. 51. v. 17. quo iudicio suo inebriare solet eos, qui nolunt dilectionem veritatis accipere, 2. Theff. 2. v. 10. *Anna filium impetravit:* Spirituales filios Deo genuerunt Apostoli, per prædicationem verbi, ut patres spirituales ex ecclesia matre spirituali, Gal. 4. v. 26.

APOSTOLI MAJORA QUAM IPSE

Christus miracula fecere.

1464. *Duplex spiritus Eliã erat in Elisæo, qui plura miracula præceptore Eliã fecit,* 2. Reg. 2. v. 9. Ita discipuli Christi majora & numero plura miracula fecere, ut quando Petrus umbra ægrotos sanavit, Act. 5. v. 15. Hoc ipse Christus prædixerat, Joh. 14. v. 12. *Majora horum faciet, quia vado ad Patrem meum.* Sic Christi miracula exiguis Judææ confinuitq; terrarum limitibus velut contenta fuere; At Apostoli miracula cum doctrina ubivis terrarum conjunxerunt.

JOHANNES CHRISTI PRÆ-
cursor.

1465. *Josephum terra Egypti patrem præco autegressus*

sus est, qui clamavit: Hic est terra pater! Gen. 41. v. 43.
Ita Christum patrem confratrem nostrum antecessit
vox præconis Johannis, clamantis: Hic est agnus Dei,
qui tollit peccata mundi, Joh. 1. v. 29. testantis, Chri-
stum esse veram lucernam, Joh. 1. v. 8. patrem æternum,
Es. 9. vers. 6.

JOHANNES BAPTISTA

Lucerna.

1466. Psal. 132. v. 17. *Uncto meo præparavi lucernam.* Unctus ille Christus est, Psal. 41. v. 8. nosque un-
gens, 1. Cor. 2. v. 11. unctiōne Spiritus sancti, 1. Joh. 2.
v. 30. Huic præparavit lucernam, quæ fuit Johannes,
Joh. 5. v. 35. lucens doctrinæ luce, Johan. 1. v. 7. & vitæ,
Math. 3. v. 5. Neutram harum tenet bricosi Judæi ac-
ceptarunt, ideoque nec unctum verum, cui ille lucerna
præparatus erat, cognovère. Hanc lucernam Herodes
fregit, Marc. 14. occidendo Johannem.

JOHANNES BAPTISTA ERAT

lucerna extra velum.

1467. Exod. 27. v. 21. *Lucerna ardens extra velum
erat, pro quo oleum purum afferre jussi sunt Israelitæ.*
Lucerna ardens Johannes Baptista fuit, ardens zelo,
Marc. 3. v. 7. cap. 23. v. 33. lucerna fuit, testans de luce,
Joh. 1. v. 7. 8. cap. 5. vers. 35. sed extra velum Vet. Testa-
menti Mosaicum, 2. Cor. 3. v. 16. Pharisæi & tota Syna-
goga intra velum, Actor. 13. vers. 27. Pro hoc luminari
oleum purissimum pietatis afferre debuissent; oleum
purissimum fidei non attulerunt, quod ex hac lucerna
ardente accedere potuissent Judæi.

JOHANNES BAPTISTA COM-

paratus cum Elia.

1468. Johannes Baptista est Elias: 1. *Ob Spiritum
sanctum*, cujus virtute Johannes non secus ac Elias in-
itus erat, Luc. 1. v. 17.

Uu 4

2. Ze-

2. *Zelum*, quo arsit Elias; Ita zelo cultus repurgandi arsit Johannes, quando omnium oculos in agnum Dei, Christum, intentos esse voluit, Joh. 1. v. 29. Pharisæos increpavit, Marc. 3. v. 7. Herodem objurgavit, Marc. 6. v. 18. ex Levit. 18. v. 16. sicut Elias Achabum, 1. Reg. 17. v. 1.

3. *Constantiam*. Hæc magni fuit in Eliâ, 1. Reg. 18. v. 18. Non minor in Johanne eadem fuit, Matth. 11. v. 8.

4. *Vitium*, Elias 1. Reg. 17. v. 6. à corvis pascitur, Johannes Baptista locustis agrestibus vescitur, Matt. 3. vers. 4.

5. *Vestitum*. Zonâ pelliceâ Elias cinctus erat, 2. Reg. 1. v. 8. consimili Johannes, Matth. 3. v. 4.

6. *Premium mundi*. Elias multas persecutiones passus est à Jesabele, 1. Reg. 19. v. 3. Ita Johannes Baptista à Jesabele Synagoga Judaica, Matth. 11. vers. 18. & 17. v. 12. 13. multa passus. Tandem ab Herodiade in necem traditus, Matth. 14. v. 8.

D. JOHANNES CONTRA

hæreses pugnans,

1469. *Johanni retis restitutio tribuitur*, Matth. 4. vers. 21. quando rete Evangelii per hæreticos ruptum, Deitatem Christi negantes, refecit hoc Johannes, ex professo articulum hunc tractans, Joh. 2. v. 1. seq. Evangelii enim verbum est rete sacrum.

PAULUS CONVERSUS.

1470. *Balaam & seniores Midian videntes populum Israeliticum, hostes omnes pessundare & factis strepibus indies clarescere, Balaamum bariolum ad maledicendum imprecandumq; premiis adducere satagerunt. Cum 3. in viâ esset Balaam, & populo Dei maledicturus esset, Dominus ei restitit, & maledictionem benedictione* com-

commutare compulsus est. Midianita hoc audientes, facti rationem exigunt ab hariolo, qui se ex Dei mandato hoc facere liquido indicat, Num. 22.

1. Bileam Satanam notare potest.

2. Seniores Midian Phariseos & Scribas, videntes ecclesie adolescentis felicissimos progressus, cruentas persecutiones, perfectore Paulo instituerunt, A Cor. 9. vers. 1.

3. *Is cum ad maledicendum & persequendum Damascus pergeret, Dominus ei restitit & in viam salutis, quam persequabatur, reduxit.*

4. *Hoc animadvertentes Judæi, mirati sapius sunt hanc subitam metamorphosin; ille verò vocationem semper obtendit, A Cor. 22. v. 6. seq. I. Cor. 15. vers. 9. Gal. 1. v. 13.*

PAULUM CHRISTUS IN VIA

alloquutus.

1471. *Redde rationem vilscationis tue, Luc. 16. quid audio de te, quasi bona mea dissipaveris? Vox est Domini ad servum malum.* Talis fuit Paulus, de quo & audivit per preces fidelium (sic liceat humanitas loqui) & vidit per omnipresentie oculum, Sir. 23. v. 27. quod omnia bona dissipasset; quod vineam ecclesie, ut aper devastasset, idcirco monet in via eundem, ut rationem reddat dispensationis & calcitratio- nis contra stimulum.

PAULUS PLUS RELIQUIS

laboravit.

1472. *Major portio Benjamin à Josepho data est, Genes. 43. v. 34. Benjamin Paulum significat de tribu Benjamin, Phil. 2. v. 1. Rom. 11. v. 1. Joseph Christum, qui Paulo gratiam excellentem contulit, 2. Corinth. 13. v. 9. ut plus reliquis laboraverit.*

Uu §

PE-

PETRUS ET PAULUS.

1473. *Duo discipuli missi ad solvendum asinam & pullum*, Matth. 21. v. 1. Petrus & Paulus sunt duo Christi discipuli, quorum hic asinam, hoc est, Judæos; ille pullum, hoc est, Gentes per prædicationem Evangelii convertit.

PAULI

1474. *Typus Heliodorus, templum ingressurus, illud spoliaturus, quem equitis terribilis imago à proposito revocavit*, 2. Maccab. 3. v. 25. Ita Paulus

1. Damascum petebat, ipsa Spiritus S. templa, fideles, ad lanienam pertracturus.

2. Verùm cecidit ut Heliodorus, illuminatus à Domino, ejusque voce terribili examinatus. Haman cecidit coram Mardochæo; ita Paulus coram Christo. Haman suspensum cupiebat Mardochæum. Christum Paulus, non in persona quidem cupiebat extinctum, sed in membris; quo sensu & ipse Christus dicitur crucifixus, cum membra crucifiguntur, Apocal. II. v. 8. & esurire, cum membra his malis premuntur, Matth. 25. vers. 45.

PROPHETÆ ET APOSTOLI
conjuncti.

1475. *Æneæ bases sustinebant columnas*, Exod. 27. v. 10. Ita Prophetæ Apostolos, quando in doctrinâ suâ unum Christum monstrant, Luc. 24. v. 44. Eph. 2. v. 20. Sic Dominus ad Jeremiam, c. 1. v. 18. *Feci te murum æneum*. Æneæ bases fuerunt, ob constantiam, ob prædicationem sonoram.

THOMÆ INCREDULITAS.

1476. *Thuribula tollere, inq. laminas producere, altari affigere*, Num. 26. 38. *jussu febova*: Ita Thomæ incre-

credulitatem ecclesia repetit ad memoriam & correctionem. *Lapsus majorum* (Thomæ) *sit tremor minorum*, (nostrum) pulchrâ antiquitatis voce.

PETRUS GENTIBUS PRÆDICARE

nolens.

1477. *Discipuli infantes ad Christum afferre veritabant*, Marc. 10. vers. 13. Tales erant Petrus alique in primitiva ecclesia, qui gentes tanquam infantes lacte Evangelii primùm nutriendos, ad Christum duci, prohibebant. Sed, uti Christus indignè hoc discipulorum factum tulit, eosque à promissionum communiione refutavit: Ita istum circa fidei circumstantiam lapsum Deus ægrè tulit, Act. 10. v. 13. ad gentes quoque pertinere, Evangelium liquidò ostendit, Act. 13. v. 47. c. 18. v. 16.

PETRUS ET PAULUS

Cherubini.

1478. *Alis obumbrantes propitiatorium*, Exod. 25. v. 18. Hebr. 7. v. 5. *aurei erant, faciebus oppositis propitiatorium intenti*.

1. Paulus & Petrus sunt duo Cherubini, intuentes Christum, verum propitiatorium, Roman. 3. v. 25. super quo aurum cœlestis doctrinæ ædificarunt, 1. Cor. 3. v. 12.

2. *Alis autem doctrinæ suæ Christum obumbrarunt*. Paulus gentes sub alas gratiæ Christi, Marc. 23. v. 37. collegit. Petrus Judæos: semper tamen in unicum Mediatorem intenti, Act. 15. v. 11. 1. Pet. 1. vers. 11. Gal. 2. v. 8. 9.

PAULUS EST BENONI ET

Benjamin.

1479. *1. Filius doloris matri est spirituali, Ecclesia nima*

111292

rum, quam ille persecutus est, Actor. 9. v. 5. 1. Tim. 1. v. 15.

2. *Filius dexterae est patri, hoc est, Deo, cui vas electum fuit, ut patri misericordiarum, quæ illi obtigerunt. Filius dexterae, ad dextram Dei collocandus olim, Matth. 25. v. 34. 2. Tim. 4. v. 8.*

PETRUS JUDÆOS CON- vertens.

1480. *Domus Josephi dispensator, fratres Josephi in domum ipsius introduxit, Gen. 43. v. 16. & prandium lautissimum apparavit: Tales dispensatores sunt Apostoli, & maxime D. Petrus, qui Judæos fratres Christi secundum carnem, in domum, hoc est, ecclesiam Christi, 1. Tim. 3. v. 15. introduxit, & Evangelii spirituale epulum iisdem præparavit. Vide Act. 11. v. 2. seq.*

PETRI DE PRÆDICATIONE inter gentes opinio.

1481. *Gen. 24. Foris mansit Eliazarus stans apud Camelos ad fontem, Talis fuit Petrus, qui Christo, celesti Isacco, sponsam adducturus, foris stetit, hoc est, gentibus prædicare renuit, & apud Camelos mansit, h. e. Judæos, qui legis onera portarunt. Vide articulo sequenti alleg. 11.*

MARTYRES.

1482. *Similes 300. Gideonis militibus, lagenas frangentibus in manibus suis, Judic. 7. Ita hi corporis vas fregerunt moriendo, hostes veritatis rubore suffuderunt.*

MARTYRES PROPUGNACULA argentea.

1483. *Cant. 8. v. 2. Propugnacula argentea significant mar-*

martyres & doctores ecclesiæ, qui doctrinam cœlestem propugnârunt, & suam ipsorum vitam non dilexerunt, Apocal. 12. v. 11. Argentea illi sunt propugnacula ob probationem, Psal. 12. v. 7. Psal. 77. v. 10. Proverb. 17. v. 3.

ARTICULUS IV.

DE JUDÆIS ET PHARISÆIS.

JUDÆI OB SUA IPSORUM PECCATA
funditùs excisi.

1484. Ezech. 19. v. 14. *Egressus est ignis de virga ramorum Israel, qui fructum ejus comedit, & non erat in ea virga fortis in sceptrum dominantium: Planctus est, & in planctum erit.* His verbis propheta instantem Reip. everfionem per Chaldæos prædixit. Non incongruè eadem ad panoletriam Judæorum per Romanos factam trahi possunt, de virga ramorum Israel, quod toties per prophetas minitatus fuerat, Jerem. 11. v. 16. Jer. 4. v. 4. Deut. 32. v. 22. Ille ignis omnes fructus comedit, & virgam (imperium) funditùs sustulit, Judæis per totum terrarum orbem hinc inde dispersis.

JUDÆI DISPERSI.

1485. *Hagar cum filio vagata fuit in solitudine, postquam ob inobedientiam ab Abrahamo ejecta domo est, Gen. 21. v. 14.* Tales sunt Judæi, qui ob inobedientiam suam Actor. 13. v. 46. 2. Theff. 2. v. 15. à Deo, vero Abrahamo, domo Ecclesiæ 1. Tim. 3. v. 15. expulsi vagantur, in solitudine mundi hinc inde dispersi, quod toties eis Dominus minitatus fuerat. Vagantur